

NATIONAAL PROGRAMMA ONDERWIJS TIJD VOOR HERSTEL EN ONTWIKKELING

AANPAK FUNDEREND ONDERWIJS

De coronapandemie heeft grote gevolgen voor het funderend onderwijs en in het bijzonder voor de leerlingen. In het afgelopen schooljaar hebben leerlingen over de volle breedte van het onderwijs forse vertragingen opgelopen, zo blijkt uit diverse onderzoeken (CITO¹, Oxford University², BBO Amsterdam³, Universiteit Maastricht⁴). Een achterstand van drie maanden in groep 8 kan oplopen tot een jaar aan het eind van middelbare school.⁵ Daarbij zijn er uiteraard verschillen in de omvang van vertragingen tussen leerlingen, leerjaren en scholen. Zo blijkt uit een studie van de Universiteit Maastricht dat de achterstanden vooral groot zijn in groep 3, een cruciaal jaar in de basisschool.⁶ Leerlingen in het praktijkonderwijs (pro) en het (voortgezet) speciaal onderwijs ((v)so) worden extra zwaar getroffen doordat stages zijn weggefallen, zij moeilijker digitaal onderwijs kunnen volgen en inhalen lastig is. In het beroepsgerichte deel van het vmbo zorgt de uitval van stages en praktijkgerichte vakken voor een opstapeling van vertragingen. Ook zijn er verschillen tussen scholen: sommige scholen zijn beter in staat afstandsonderwijs te verzorgen of hebben minder leerlingen in een kwetsbare situatie dan andere. De achterstanden door corona komen vaker voor en zijn groter bij kinderen die überhaupt al een groter risico op achterstanden hadden, zoals kinderen uit gezinnen met een lagere sociaal economische status.⁷ De kansongelijkheid in het onderwijs is door de coronacrisis toegenomen. In het huidige schooljaar is met de nieuwe scholensluiting vanaf 16 december 2020 nieuwe problematiek ontstaan. Deze vertraging komt bovenop de vertraging die er al was.

De crisis veroorzaakt niet alleen vertragingen in de cognitieve ontwikkeling, er kunnen ook vertragingen in sociaal-emotionele en executieve ontwikkeling worden opgelopen. Goed leren gaat ook over het vermogen om goed te plannen en te organiseren en gemotiveerd te zijn om leerstof op te nemen. Het contact met klasgenoten heeft (deels) stilgestaan en sociale ontwikkeling heeft niet op de normale wijze plaatsgevonden. Daarnaast heeft niet alleen het onderwijs (deels) stilgelegen, maar ook zorgondersteuning, beweging, sport en cultuur. Hoewel scholen hier niet allemaal verantwoordelijk voor zijn, is een gezonde omgeving, motivatie en het sociaal welbevinden de basis om te kunnen presteren op school en de opgelopen vertragingen in te kunnen halen. Bovendien zijn er signalen dat veel jongeren door de coronacrisis last hebben van sociaal-emotionele problemen.⁸ Zo is er een toename van het aantal jongeren dat hierover contact opneemt met de Kindertelefoon en het aantal jongeren dat last heeft van suïcidegedachten of eetstoornissen lijkt ook toe te nemen. Daarnaast is uit de eerste lockdown bekend dat het aantal kinderen dat te maken heeft met mishandeling thuis, waaronder ook emotionele verwaarlozing, is toegenomen. Voor deze jongeren is steun vanuit de ~~thuis~~^{thuis}situatie-schoolsituatie als beschermende factor ook nog eens weggefallen.

Om al deze uitdagingen in het onderwijs te herstellen is een omvangrijk middellangetermijnplan nodig, dat in het nieuwe schooljaar zal starten en meerdere jaren zal doorlopen. Voorbereidingen voor dit meerjarenplan zullen al voor de zomer van 2021 starten.

Opmerking 1]: Denk dat je hier de schoolsituatie bedoelt? De thuisituatie was immers al niet voldoende beschermend?

¹ https://www.cito.nl/-/media/files/kennis-en-innovatie-onderzoek/201104_cito_effecten-afstandsonderwijs_samenvatting-onderzoeksrapport.pdf?la=nl-nl

² <https://osf.io/preprints/socarxiv/ve4z7>

³ <https://bboamsterdam.nl/actualiteit/de-eerste-staat-van-het-amsterdamse-primair-onderwijs/>

⁴ <https://www.educatieveagendalimburg.nl/bijdragen/limburgse-leerlingen-op-de-basisschool-ten-tijde-van-corona-5> en <https://esb.nu/esb/20061628/schoolprestaties-limburgse-basisschoolleerlingen-door-eerste-lockdown-flink-geraakt>

⁵ <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0738059320304855>

⁶ <https://www.educatieveagendalimburg.nl/bijdragen/limburgse-leerlingen-op-de-basisschool-ten-tijde-van-corona-5>

⁷ Zie voetnoot 2.

⁸ Unicef (2020), 'Geluk onder druk?!'.

MAATREGELEN

Het landelijk programma wordt in samenwerking tussen scholen, gemeenten en de Rijksoverheid uitgevoerd.

- Dit programma is gericht op de aanpak van vertraging bij *alle leerlingen* en in het bijzonder bij specifieke aandachtsgroepen.
- *Scholen hebben hierbij de regie en leveren maatwerk*. Er is niet één oplossing die voor alle soorten scholen en leerlingen het beste werkt, dus we werken met een palet aan maatregelen, met als kern: *meer en/of effectievere en meer gerichte onderwijstijd*.
- Dat pakken we als volgt aan:
 - A) Alle scholen in het funderend onderwijs⁹ ontvangen de komende vier jaar extra bekostiging en ondersteuning voor het in kaart brengen van de behoeften van individuele leerlingen en het nemen van gepaste maatregelen.¹⁰ Het gaat om behoeften op cognitief, executief en sociaal-emotioneel vlak. Scholen met veel achterstandsleerlingen¹¹ ontvangen een hogere bijdrage.
 - B) Gemeenten krijgen extra geld om in samenwerking met scholen, kinderopvang, *jeugdgezondheidszorg*, zorg, bibliotheken en andere partijen activiteiten aan te bieden om de vaardigheden van leerlingen op cognitief, sociaal en emotioneel vlak aanvullend te stimuleren. Gemeenten zorgen voor een lokale, integrale en meerjarige aanpak.
 - C) Scholen zetten bewezen interventies in, in samenwerking met gemeenten en andere organisaties.
 - D) Scholen, schoolleiders en onderwijspersoneel *worden ondersteund bij het aanpakken* van de achterstanden en de sociaal-emotionele problematiek.
 - E) We nemen mogelijke belemmeringen weg, bijvoorbeeld door ruimte te geven in regels, normeringen aan te passen en door stimulerend toezicht.

Resultaat

Binnen vier jaar worden de vertragingen ingelopen, met specifieke aandacht voor de kwaliteit van het onderwijs (bijvoorbeeld door extra ondersteuning en training van leraren), *met inzicht in het welzijn van alle leerlingen* en dat we meer inzicht hebben in effectieve interventies, waarbij we leerlingen en docenten vertrouwen, rust en perspectief geven.

Uitgangspunten en randvoorwaarden

- Dit plan is gericht op het inhalen van corona-gerelateerde vertraging.
- We nemen de tijd: kinderen zullen voorlopig nog even een vertraging hebben.
- Onderwijs moet gericht zijn op kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming. Leerlingen hebben daarnaast ook recht op vakantie, rust en vrijetijdsbesteding.
- De druk op leraren moet niet te hoog worden. Het lerarentekort is een beperkende factor, waar we rekening mee moeten houden.
- De inzet van alle betrokken partijen en de maatregelen zijn niet vrijblijvend. We geven scholen de ruimte om effectief bewezen maatregelen te nemen, maar er is geen ruimte om niet mee te doen.
- Het Rijk steunt niet alleen met middelen maar biedt ook ondersteuning in kennisdeling en bij de uitvoering.
- Er is extra aandacht voor scholen die het nu al moeilijk hebben.
- Er is aandacht voor het bevorderen van kansengelijkheid *en het beperken van de gevolgen van kansongelijkheid*.

⁹ Inclusief (v)so en pro.

¹⁰ Voor het (v)so en pro moet nog bekeken worden wat dit betekent voor de bekostiging van de samenwerkingsverbanden en de cumibudgetten.

¹¹ Dit betreft de scholen die al voor de coronacrisis te maken hadden met veel achterstandsleerlingen en hiervoor in aanmerking kwamen voor de onderwijsachterstandsmiddelen en de vo-leerplussmiddelen.

Opmerking []: Mooi! Dit sluit goed aan bij het idee van de interventies op selectief en universeel niveau: die richten zich ook vooral op het nemen van regie, het zorgen voor de juiste competenties en het koppelen van de goede deskundigheden.

Opmerking []: toegevoegd met oog op belang van monitoring op populatieniveau, naast zicht op onderwijsprestaties. Monitoring op factoren als welbevinden, sociale veiligheid en fysieke gezondheid helpen het beeld compleet te maken.

Opmerking []: Goed om dit toe te voegen: het ondersteunt de keuze (eerder in de brief) om extra te investeren in die scholen die een extra grote opgave hadden en nu hebben.

AANPAK

1. Korte termijn: voor de zomer van 2021

Start met goede analyse

Van alle scholen in het funderend onderwijs en gemeenten wordt verwacht dat ze vóór de zomer van 2021 inzicht hebben in de (eventuele) individuele en schoolbrede cognitieve, executieve en sociale achterstanden van leerlingen door corona. Scholen kunnen gebruik maken van het leerlingvolgsysteem (LVS) om de ontwikkeling van leerlingen te monitoren. Ook kunnen po-scholen meedoen aan het Nationaal Cohort Onderzoek waarmee zij inzicht krijgen in de ontwikkeling van leerlingen in het po door analyse van de LVS-data. Dit jaar kunnen ze daarbij inzicht krijgen in de effecten van corona op de ontwikkeling van hun leerlingen en de mate waarin dit verschilt van die op vergelijkbare basisscholen.¹² Veel vo-scholen maken geen gebruik van een LVS, en zullen op andere wijze zicht moeten krijgen op de achterstanden door corona. De situatie in het vo wordt bemoeilijkt door de langere schoolsluiting en gevolgen van mogelijke afstandsbeperkingen voor het geven van fysiek onderwijs. Samen met de VO-raad, AVS en experts wordt bekeken hoe vo-scholen hierin ondersteund kunnen worden. **Waar mogelijk leggen we verbinding met bestaande en corona-specifieke monitoren (vanuit bv de jeugdgezondheidszorg).** De Inspectie van het Onderwijs gaat in navolging van het po ook een Peil VO opzetten om een beeld te krijgen van leerresultaten in het vo.

Daarnaast nemen scholen ook vragenlijsten af over het mentale welbevinden en de sociale en executieve ontwikkeling van leerlingen. Hiervoor bestaan al vragenlijsten. **OCW zal zorgen voor het delen van goede voorbeelden.** Op basis hiervan maakt de school een analyse van de problematiek en de kansen. De Inspectie van het Onderwijs ziet hierop toe.

Keuzemenu interventies

OCW start, in overleg met de wetenschap en het veld, met het in kaart brengen van effectieve interventies om op schoolniveau, groepsniveau en leerlingniveau vertragingen aan te pakken. Dit is de menukaart waaruit scholen interventies kunnen kiezen. Interventies die verkend gaan worden zijn bijvoorbeeld verlengde onderwijstijd, of programma's die intensieve begeleiding voor leerlingen aanbieden zoals *High Dosage Tutoring* (voor taal en rekenen), coaching van leraren, ouderbetrokkenheid, **gezamenlijke inschatting zorgbehoeften**, maatregelen gericht op meta-cognitie en zelfregulatie en loopbaanoriëntatie. Ook kan bijvoorbeeld gedacht worden aan een tussenjaar bij de overgang vmbo-mbo en vso-mbo, waarin scholen en mbo-instellingen intensief samenwerken en waarin met name de gemiste uren op praktijkvakken en stages kunnen worden ingehaald. Daarnaast zal er aandacht zijn voor interventies gericht op de sociale ontwikkeling en het mentale welbevinden. Hierbij kunnen partijen als **NJI, NCJ** en Gezonde School betrokken worden.

Ook cursusduurverlenging is een voorbeeld van een mogelijke interventie. Niet voor alle leerlingen is het realistisch te veronderstellen dat zij het reguliere programma allemaal in de nominale cursusduur kunnen afronden.¹³ Doubleren is voor een deel van die leerlingen een optie. Maar doubleren levert relatief weinig leerwinst op in vergelijking met de extra onderwijstijd die leerlingen eraan spenderen. Een verlengde cursusduur kan een goed alternatief zijn. Een verlengde leerroute houdt in dat het reguliere onderwijsprogramma van het huidige schoolniveau wordt verlengd met een schooljaar, waardoor er extra tijd wordt gecreëerd om achterstanden in te lopen. Het verlengen van het onderwijsprogramma geeft scholen de ruimte en middelen om elk kind dat het nodig heeft een verlengde leerroute aan te bieden, zodat kan worden gegarandeerd dat elk kind het niveau dat bij zijn/haar potentie past, kan afronden. Uitgangspunt hierbij zou zijn dat de school bepaalt of het een verlengde leerroute voor een deel van de leerlingen aanbiedt en welke leerlingen voor zo'n leerroute in aanmerking zouden komen, en dat de leerling / diens ouders bepaalt of hij of zij daarvoor kiest. In overleg met het veld bekijken we op korte termijn of en hoe we scholen de

Opmerking [5]: Suggestie: De monitor vanuit de JGZ biedt inzicht in andere dan schoolgegevens, maar is wel belangrijk om mee te nemen in de stand van zaken voor jongeren. Tekstsuggestie: Waar mogelijk leggen we verbinding met bestaande en corona-specifieke monitoren (vanuit bv de jeugdgezondheidszorg).

Opmerking [6]: Binnen het PO geldt Hart&Ziel als een goed voorbeeld: niet alleen monitoring, maar ook handelingsperspectief op klas en individueel niveau. <https://www.hartenzielmonitor.nl>

Opmerking [7]: Dit is een snelle manier om mét ouders/kind/profs snel in te kunnen schatten wat er waar moet gebeuren (en door wie). Het voorkomt blinde vlekken (het kijkt levensbreed) in de indicatiestelling. Leerkrachten kunnen hier relatief snel vaardig in worden en waar nodig kunnen professionals ingeschakeld worden als er specifieke deskundigheid nodig is. De methode heet GIZ (<https://www.ncj.nl/giz/>)

Opmerking [8]: Als aanvulling NCJ: met name vanuit belang van de brede kijk, universele preventie en bevorderen van gezondheid (in brede zin). NJI heeft goed zicht op met name jeugdhulp en jeugdzorgopties (in geval van kwetsbaarheden).

¹² <https://www.poraad.nl/nieuws-en-achtergronden/nco-onderzoek-naar-gevolgen-covid-19-voor-leergroei-verlengd>

¹³ Dit kan effectief zijn voor het hele funderend onderwijs en in het bijzonder voor het arbeidsmarktgerichte profiel van het voortgezet speciaal onderwijs en leerlingen in het uitstroomprofiel vervolgonderwijs die (staats-)examen doen en het praktijkonderwijs.

mogelijkheid kunnen bieden het programma voor een deel van de leerlingen in een langere periode aan te bieden. De lesstof zou daarin over een langere periode verspreid worden.

Meerjarenplan scholen en afstemming met gemeenten

Op basis van de analyse over de opgelopen vertragingen stelt elke school, in samenwerking met het schoolbestuur, een meerjarenplan op en leggen dat voor instemming voor aan de medezeggenschapsraad. Het plan wordt daarna met de gemeente gedeeld. Gemeenten maken een analyse van de bevindingen van scholen en bepalen welke ondersteuning zij daarbij kunnen bieden, vooral ten aanzien van scholen die mogelijk achterblijven in de leerwinsten, of een complexe doelgroep of specifieke behoeften hebben. Ook kunnen zij hierbij gebruik maken van het Dashboard Gelijke Kansen Regionaal. De aanpak van gemeenten en hun samenwerking met scholen wordt meegenomen in het overleg dat gemeenten voeren met scholen en kinderopvang over onder meer het bestrijden van onderwijsachterstanden (bijvoorbeeld via de Lokale Educatieve Agenda)¹⁴.

Focus in de lesstof en tijd voor ontwikkeling en vertraging

Het inhalen van de opgelopen vertraging kan ten koste gaan van het reguliere programma, dat natuurlijk ook door moet gaan. Om te voorkomen dat vertragingen en lesprogramma's zich opstapelen en zowel leerlingen als leraren overvraagd worden, is het zinvol om kritisch naar het lesrooster en -programma te kijken en de spreiding daarvan over de leerjaren. SLO zal informatieve materialen ontwikkelen zodat leraren en schoolleiders doordachte keuzes kunnen maken in het lesprogramma. We spreken ook uitgeverij van leermiddelen aan om te bezien hoe zij het onderwijsveld kunnen ondersteunen in het aanbrengen van focus en spreiding van het lesprogramma.

We vragen scholen echt de tijd te nemen voor de herstel- en ontwikkeltijd. Ze moeten leerlingen niet overladen met het inhalen van vertragingen. Het is zaak om het reguliere lesprogramma bij tijd en wijle te beperken of te pauzeren om de opgelopen vertraging in te lopen en ontwikkeling op maat te realiseren. De vrijgekomen tijd geeft ook leraren en schoolleiders de ruimte om te werken aan het delen van bevindingen over de opgelopen vertragingen van leerlingen, de gezamenlijke aanpak, feedback en ondersteuning.

Uitbreiding en verlenging inhaal- en ondersteuningsprogramma's

In schooljaar 2020/21 is in totaal €280 miljoen vrijgemaakt voor inhaal- en ondersteuningsprogramma's om achterstanden in te lopen die zijn ontstaan door de schoolsluiting in het voorjaar van 2020. Deze middelen zijn nog heel 2021 in te zetten voor de eerste aanpak van vertragingen op de korte termijn.

VVE-kinderen

VVE-kinderen: door corona hebben VVE-activiteiten niet altijd plaatsgevonden en zijn kinderen wellicht nog niet geïndiceerd doordat bezoeken aan het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) niet zijn doorgegaan. We zetten in op een verlenging van de inhaal- en ondersteuningsprogramma's. Die kunnen in de vakanties in 2021 worden aangeboden. Ook wordt verkend of het aantal VVE-weken kan worden uitgebreid. Een deel van de VVE-kinderen stroomt alweer door naar het primair onderwijs. De opgave om achterstanden weg te werken stroomt daarom langzaam richting het primair onderwijs. Scholen kunnen de extra middelen ook hiervoor inzetten.

Overgang po-vo: kansrijk adviseren, plaatsen en begeleiden in brede brugklassen

Leerlingen die ten tijde van corona de overstap van po naar vo maken, worden extra zwaar getroffen. Daarom moeten scholen kansrijk adviseren en plaatsen, maatregelen nemen om selectie uit te stellen, schooladviezen in het vo herijken en flexibel omgaan met normen voor bevordering, zittenblijven en op- en afstroom.

Extra capaciteitstoets en herijking schooladvies bij brugklassers en leerjaar 2

We weten dat 16.000 brugklassers, waaronder veel leerlingen met een lage SES, op een te laag niveau in het eerste jaar van het voortgezet onderwijs zijn geplaatst door de schoolsluiting van het

¹⁴ Gedoeld wordt op het wettelijk verplichte overleg voortkomend uit artikel 167a WPO.

voorjaar van 2020. Daarom krijgen alle brugklassers vóór de zomer van 2021 een korte capaciteitentoets, waarbij de capaciteiten van elke leerling worden vergeleken met wat hij of zij zou moeten kunnen. Dit gebeurt ook bij leerlingen die nu in het tweede leerjaar zitten en vorig jaar ten tijde van corona met eventuele achterstanden vanuit de brugklas een niveaukeuze hebben gemaakt. Dit wordt de komende jaren voor leerjaar 1 en leerjaar 2 in het vo herhaald. Leerlingen die op basis van de toets meer in hun mars lijken te hebben dan uit de prestaties op school blijkt, worden door school kansrijk begeleid richting een passend onderwijsniveau. De capaciteitentoets kan alleen leiden tot opstroom in het onderwijs. Op basis van de capaciteitentoets zorgen scholen voor een expliciete herijking van het schooladvies.

Verlengde en brede/dakpanbrugklas

Sommige leerlingen zijn gebaat bij uitstel van het selectiemoment. Dat geldt specifiek voor leerlingen die nu door corona mogelijk te laag zijn ingestroomd en tijd nodig hebben om leerachterstanden in te halen. Uiteindelijk op het goede niveau komen is voor een leerling minder gecompliceerd als de schoolsoorten bij de start van het vo nog niet gescheiden zijn. We pleiten voor een heterogene en verlengde onderbouw van het vo. Hiertoe worden binnen de periode van dit nationale programma (verlengde) heterogene brugklassen - en alternatieve effectieve maatregelen die latere selectie aantoonbaar bewerkstelligen - financieel gestimuleerd. Het doel is dat het definitieve selectiemoment met minimaal één en maximaal drie jaar wordt uitgesteld. Scholen die brede brugklassen inrichten ontvangen hiervoor extra middelen. Hiermee kunnen ze bijvoorbeeld ondersteuning zoeken bij het versterken van differentiatievaardigheden van docenten, methoden aanschaffen die aansluiten bij een heterogene klas of extra klassenondersteuning regelen om leerlingen gericht aandacht te kunnen geven. De effecten en brede waardering van deze aanpak wordt gemonitord.

Verzuim

Het is van belang de signaalwerking van (school)verzuim goed te benutten om leerlingen goed in beeld te houden. Scholen hebben verzuimbeleid, hebben het nodig om zicht te houden op hun verzuimende leerlingen en dienen in geval van problematisch verzuim ook adequaat te kunnen handelen. Zij werken hiervoor vaak samen met leerplichtambtenaren en jeugdgezondheidszorg. In de periode dat leerlingen weer terugkeren naar school speelt extra dat leerlingen vanwege eigen kwetsbaarheden, kwetsbare gezinsgenoten of angst voor besmetting verzuimen. Deze leerlingen vragen om extra aandacht voor het vervolgen van hun ontwikkeling. Scholen ontvangen middelen om de verzuimaanpak te intensiveren, waar dit nodig is, en sluiten aan bij effectieve interventies uit het keuzemenu. PO-scholen vragen op het gebied van verzuim extra aandacht, omdat de prevalentie van schoolziekteverzuim hier gerelateerd is aan factoren als lagere sociaal economische status¹⁵ en dit in coronatijd vermoedelijk zal toenemen. Het verlies aan schooluren is reden tot zorg. Met ingang van het schooljaar 2021-2022 is een interventie beschikbaar om hier op in te spelen en scholen kunnen zich hierop voor de zomer voorbereiden.

BLOKJE VOORBEELD

Op MBO-Landstede is met ingang van dit jaar gestart met een intensivering van de verzuimaanpak, waarin nauw wordt samengewerkt tussen de professionals van het mbo en de jeugdarts. Deze intensivering brengt nu al resultaten: studenten zijn beter in beeld en er kan, waar nodig, sneller extra ondersteuning worden ingezet. Schooluitval en vertraging worden hiermee beperkt.¹⁶

2. Middellange termijn aanpak 2021-2025

Scholen starten in het schooljaar 2021-2022 met de inzet van de gekozen interventies uit het keuzemenu. In bijlage I is de samenhang van de maatregelen voor een cohort leerlingen

¹⁵ <https://rdcu.be/cdWdz> (The prevalence of sickness absence among primary school pupils – reason to be worried? Esther Karen Piil e.a.)

¹⁶ Brede aanpak studentenverzuim in het mbo - Onderwijsmagazine: <https://www.onderwijsmagazine-zinmag.nl/2021/brede-aanpak-studentenverzuim-in-het-mbo/>

Met opmaak: Rand: Rechthoek: (Enkel, Auto, 0,5 pt Lijndikte)

Opmerking [9]: Ik miste verzuim als factor in dit rijtje. Dit is tekstsuggestie met verwijzing naar zeer recent artikel. PO vraagt extra aandacht: veel verzuim ivm ziekte, maar ook veel zorg, omdat dit meer voorkomt onder kinderen die toch al minder kansen hadden. Per 2021-2022 is M@ZL in PO ook beschikbaar, de komende maanden wordt programma ontwikkeld om scholen/jgz-organisaties voor te bereiden op die inzet.

Met opmaak: Engels (V.S.)

Gewijzigde veldcode

Met opmaak: Engels (V.S.)

Met opmaak: Engels (V.S.)

weergegeven. Scholen worden bij hun aanpak ondersteund door gemeenten en het Rijk (zie 'Ondersteuning en kennisdeling' voor meer). Zowel scholen als gemeenten ontvangen vanaf schooljaar 2021-2022 het nodige extra geld om dit te organiseren. Scholen houden zicht op de ontwikkeling van leerlingen en stellen hun meerjarenplan daarop bij. Scholen richten zich op interventies binnen het reguliere onderwijs.

Gemeenten nemen aanvullende maatregelen. De kracht van een gemeente ligt er in om de juiste randvoorwaarden te creëren voor scholen om optimaal te presteren. Denk aan het in samenwerking met de school stimuleren van de betrokkenheid van ouders of het bevorderen van de digitalisering en taalvaardigheid van ouders, de Voorleesexpress, het organiseren van een zomercampus, spreiding en toegankelijkheid onderwijsaanbod, vve en verbinding tussen onderwijs, [samenwerking met jeugdgezondheidszorg en sociaal werk](#), zorg, welzijn, sport en cultuur.

Elk jaar kunnen zij hun interventies en aanpak aanpassen aan de ontwikkelingen op school. Bij de interventies is ook aandacht voor specifieke doelgroepen.

Specifieke doelgroepen

- Pro en (v)so: voor deze leerlingen is digitaal onderwijs lastiger te volgen en is het moeilijker achterstanden in te lopen. De verwachting is dan ook dat de verblijfsduur van leerlingen in het pro en (v)so langer wordt. Daarom wordt het budget van de samenwerkingsverbanden tijdelijk opgehoogd.
- Nieuwkomers: voor alle nieuwkomers in het po en vo verlengen we de aanvullende nieuwkomersbekostiging van 1 of 2 jaar naar 4 jaar. Zij hebben door corona éxtra vertraging opgelopen. Hierbij valt voor het po het onderscheid tussen asielkinderen en overige nieuwkomers weg, aangezien zij in de praktijk met dezelfde problematiek worstelen. Door de bekostiging te verlengen naar 4 jaar stellen we internationale schakelklassen, nieuwkomersscholen en reguliere scholen financieel in staat om nieuwkomersleerlingen goed op te vangen en de benodigde extra ondersteuning te bieden. Daarbij wordt ook extra ondersteuning geboden aan het veld.
- Caribisch Nederland: ook in het onderwijs in Caribisch Nederland zijn door veel leerlingen achterstanden opgelopen door de coronacrisis. CN zal daarom volwaardig meegenomen worden in dit nationale programma. Uiteraard wordt goed bekeken of alle maatregelen die voor Europees Nederland van toepassing worden ook op Bonaire, Sint Eustatius en Saba toepasbaar zijn vanwege de lokale context, schaal of geografische ligging. In beginsel kunnen de scholen en andere te betrekken instellingen gebruik maken van de voorzieningen die in Europees Nederland worden aangeboden. OCW zal in samenspraak met de onderwijsstakeholders in CN komen tot onderbouwde interventies.

3. Ondersteuning en kennisdeling

Het Rijk steunt niet alleen met middelen maar neemt ook maatregelen om scholen, schoolleiders, leraren en gemeenten te ondersteunen bij de uitvoering.

Ondersteuning scholen

- Extra inzet van expertise vanuit de bestaande zorgstructuren op scholen en binnen samenwerkingsverbanden. Enerzijds inzet van deskundigheid vanuit meerdere disciplines (schoolmaatschappelijk werk, onderwijsadviseurs, jeugdgezondheidszorg, wijkteams vanuit gemeenten, zorgteams van samenwerkingsverbanden, Jeugdhulp en jeugd-GGZ), anderzijds laagdrempelige beschikbaarheid van schoolpsychologische ondersteuning en opvoedhulp binnen school
- Extra inzet om komende jaren op school het gesprek aan te gaan met kinderen en jeugdigen over het welbevinden en het versterken van hun veerkracht onder andere in context van de gezonde school¹⁷

¹⁷ Een treffend voorbeeld van een volgsysteem op gebied van sociale veiligheid en welbevinden is de Hart&Ziel-monitor (GGD-Amsterdam): www.hartenzielmonitor.nl

- Extra inzet van **ondersteuning van leraren en schoolteams om op school het gesprek aan te gaan met leerlingen over hun welbevinden en leerlingen op school te begeleiden in de context de thuissituatie, het jeugd- en jongerenwerk en sport.**
- Kenniscommunity: op korte termijn wordt een kenniscommunity opgericht die interactief zorgt voor kennisdeling ter ondersteuning van leraren en schoolleiders. Dit platform wordt gefaseerd opgebouwd.
- Expertondersteuning voor scholen: scholen met een uitdagende populatie of andere risico's voor de kwaliteit van het onderwijs nemen deel aan een ondersteuningsprogramma. Zij worden geholpen bij het opstellen van hun meerjarenplan en krijgen ondersteuning van experts bij het implementeren van dit plan. We verkennen welke partijen en programma's hiervoor het beste kunnen worden ingezet.
- Platform bedrijfsleven: we richten een platform in om bedrijven die een bijdrage willen leveren aan het Nationale Programma te koppelen aan scholen. Dit is vooral voor leerlingen in het beroepsgerichte vmbo, het praktijkonderwijs en het (v)so van belang. Zij kunnen leerlingen aan stages helpen, en gastlessen verzorgen.

Opmerking [10]: Hier kan bv de GIZ een ondersteunende rol in spelen met duurzame effecten.

Interventies voor onderwijspersoneel en schoolleiders

Goed en voldoende onderwijspersoneel staat aan de basis van kwaliteit van onderwijs en gelijke onderwijskansen voor ieder kind. Om de onderwijsachterstanden in te halen, wordt er extra inspanning van het onderwijspersoneel gevraagd. Dat is zeker ook gezien de personeelstekorten in het onderwijs geen eenvoudige opgave. Investerings in onderwijspersoneel zijn dan noodzakelijk. In 2018 heeft het Kabinet met de vakbonden en de PO-raad een werkdrukakkoord afgesloten. Daarmee heeft het kabinet middelen ter beschikking gesteld om werkdruk te verminderen. Door kasschuiven is een dip in die middelen ontstaan. Nu is het voorstel om die dip eruit te halen en de uitkering van werkdrukmiddelen op peil te houden. Daarnaast komt het in deze tijd van crisis vaker voor dat mensen al dan niet gedwongen op zoek gaan naar nieuwe carrièremogelijkheden. Het aantrekken van (zij) instromers is dan kansrijk. Niet alle scholen hebben de ruimte, in tijd en personeelsbestand, om een zij-instromer te begeleiden. Het huidige subsidiebedrag van €20.000 is niet kostendekkend. Daarom is het voorstel om het huidige subsidiebedrag voor het jaar 2021, 2022 en 2023 op te hogen. Na 2023 is het doel om de subsidieregeling structureel in te bedden in de lerarenopleidingen. Om leraren en schoolleiders meer ruimte te geven in het ondersteunen van leerlingen die achterstanden in moeten halen, kunnen extra klassenassistenten, onderwijsassistenten, vrijwilligers en studenten ingezet worden. Ook kan een beroep gedaan worden op oudere leraren die met (pre)pensioen zijn. Zij kunnen een aantal uren per week ingezet worden om individuele leerlingen of kleine groepjes extra ondersteuning te geven. Tot slot wordt gezorgd voor training van leraren(teams) en schoolleiders. Het betreft coaching-on-the-job voor leraren en lerarenteams zodat zij leerlingen effectief kunnen ondersteunen. Ook schoolleiders kunnen ondersteunende coaching of training krijgen om leraren en lerarenteams goed te begeleiden.

Ondersteuning gemeenten

De Gelijke Kansen Alliantie (GKA) zal haar activiteiten uitbreiden ter ondersteuning van gemeenten. Zo zal de GKA de inzet van expertpools en regiocoördinatoren uitbreiden die gemeenten kunnen adviseren en hen kunnen helpen bij het opstellen en uitvoeren van maatregelen. Ook zal de GKA de agenda's met aangesloten gemeenten verdiepen en het aantal deelnemende gemeenten uitbreiden van het huidige 50-tal naar op termijn circa 100 gemeenten. Mogelijk kan het GOAB ondersteuningstraject hierbij ook een rol spelen.

4. Monitoring, evaluatie en verantwoording

Op verschillende niveaus zal monitoring plaatsvinden.

- Zicht op de individuele leerlingen: scholen houden gedurende de looptijd van het Nationaal Plan zicht op de achterstanden van leerlingen. Hiervoor is een aantal instrumenten beschikbaar, zoals de NCO-rapportages. Ook houden scholen zicht op het welbevinden van leerlingen.
- Zicht op de gehele populatie: naast het belang van zicht houden op de individuele leerlingen is het van belang om te zien in hoeverre corona doorwerkt in de ontwikkeling

van de populatie van kinderen en jongeren in Nederland. Deze publieke taak vraagt om extra inzet en verbinding met de andere niveaus van monitoring.

- Landelijk beeld: op landelijk niveau wordt zicht gehouden op de implementatie en de resultaten van de interventies. Via een monitoringsonderzoek houdt OCW zicht op hoe de implementatie van het Nationaal Plan verloopt bij scholen en gemeenten. Zo wordt bijvoorbeeld gekeken naar de interventiekeuze, de ondersteuningsbehoeften en de uitvoeringsproblematiek. OCW houdt bovendien zicht op de resultaten, zoals de ontwikkeling van de achterstanden, de schoolloopbanen van leerlingen en de onderwijsopbrengsten. Ook worden effectieve interventies onderzocht om de menukaart te verstevigen en goede voorbeelden te kunnen delen. „Vóór de zomer vindt een nulmeting van de landelijke vertragingen plaats, die als benchmark voor scholen kan worden gebruikt.

Verantwoording

Scholen krijgen de ruimte om effectief bewezen maatregelen te nemen die passen bij de context van de school, maar er is geen ruimte om *niet* mee te doen. Er vindt intelligente verantwoording plaats over de gemaakte keuzes, zonder grote uitvoeringslasten. Scholen verantwoorden zich over de gekozen interventies, de afstemming met de MR en het inhalen van onderwijsachterstanden via de jaarverslaggeving. Op basis van de monitorings- en verantwoordingsinformatie wordt een half jaar na de start van het Nationaal Programma geëvalueerd of bijsturing nodig is. Dit wordt periodiek herhaald.

Toezicht

De Inspectie van het Onderwijs (hierna: inspectie) houdt rekening met en speelt in op de omstandigheden van de coronaperiode. Toezicht op de kwaliteit van het onderwijs richt zich op besturen en hun scholen. De inspectie gaat tijdens het regulier vierjaarlijks onderzoek in gesprek met het bestuur over het waarborgen en stimuleren van de kwaliteit van het onderwijs en de continuïteit daarvan. De inspectie krijgt hierdoor zicht op de invulling en het effect van interventies om de gevolgen van de coronaperiode aan te pakken, en kijkt daarbij naar de specifieke context van de scholen. De inspectie heeft expliciet aandacht voor de inzet van scholen bij het in kaart brengen en analyseren van de ontwikkeling van leerlingen en het aantoonbaar en planmatig volgen daarvan. De inspectie stemt de intensiteit van het toezicht af op de kwaliteit van het bestuur. Het toezicht is daarmee gericht op maatwerk en is proportioneel. De inspectie onderzoekt ook het stelsel als geheel, waarbij veel aandacht is voor de effecten van de coronaperiode. Verkregen inzichten worden bij reguliere toezichtactiviteiten op scholen en bij besturen betrokken. De inspectie onderzoekt onder andere of de kwaliteitszorg van besturen en scholen voldoende is om alle leerlingen goed in beeld te krijgen en welke acties besturen en scholen vervolgens inzetten. De resultaten van bovengenoemde themaonderzoeken zijn input voor een brede dialoog over de inhoud, kwaliteit en het niveau van het onderwijs met besturen, scholen en andere betrokken organisaties.

BIJLAGE I: visueel overzicht Nationale plan onderwijs na corona

Figuur 1: samenhang Nationaal Plan

